त्रित आप्त्यः।अग्निः। त्रिष्टुप्

प्र ते॑ यक्षि॒ प्र त॑ इयर्मि॒ मन्म॒ भुवो॒ यथा॒ वन्द्यो॑ नो॒ हवे॑षु।
धन्व॑न्निव प्र॒पा अ॑सि॒ त्वम॑ग्न इय॒क्षवे॑ पू॒रवे॑ प्रत्न राजन्॥ १०.००४.०१

ते- भवते। प्र- प्रकर्षेण। यक्षि- ददामि। ते- भवदर्थम्। मन्म- ध्यानम्। प्र इयर्मि- प्रेरयामि। यथा। नः- अस्माकम्। हव्येषु- हवनेषु। वन्द्यः- स्तुत्यः। भुवः- भवसि तथा। प्रत्न- पुराण। राजन्- रञ्जक। इयक्षवे- यष्टुमिच्छवे। पूरवे- मनुष्याय। अग्ने- सर्वभूतहितक्रतो। त्वम्। धन्वन्- मरुभूमौ। प्रपा इव- सरिदिव। असि- भवसि ॥१॥

यं त्वा॒ जना॑सो अ॒भि सं॒चर॑न्ति॒ गाव॑ उ॒ष्णमि॑व व्र॒जं य॑विष्ठ।
दू॒तो दे॒वाना॑मसि॒ मर्त्या॑नाम॒न्तर्म॒हाँश्च॑रसि रोच॒नेन॑॥ १०.००४.०२

यविष्ठ- युवतम। गावः- रश्मयः। उष्णमिव व्रजम्- ज्वलन्तं सूर्यमिव। त्वा- भवन्तम्। जनासः- जनाः। अभि सञ्चरन्ति- उपासते। देवानाम्- द्योतनशक्तीनाम्। दूतः। असि- भवसि। मर्त्यानाम्- मनुष्यानाम्। अन्तः- हृदये। महान्- महात्मा सन्। रोचनेन- प्रकाशेन। चरसि ॥२॥

शिशुं॒ न त्वा॒ जेन्यं॑ व॒र्धय॑न्ती मा॒ता बि॑भर्ति॒ सच॒न॒स्यमा॑ना।
धनो॒रधि॑ प्र॒वता॑ यासि॒ हर्य॒ञ्जिगी॑षसे प॒शुरि॒वाव॑सृष्टः॥ १०.००४.०३

शिशुं न त्वा जेन्यम्- जयशीलं वत्समिव त्वाम्। वर्धयन्ती- पोषयन्ती। सचनस्यमाना- संपर्कमिच्छन्ती। माता- धरणी। बिभर्ति- धारयति। अग्निगर्भेयं पृथिवीति श्रुतौ प्रसिद्धिः। धनोरधि- अन्तरिक्षादधि। प्रवता- प्रवणमार्गेण। हर्यन्- कामयमानः सन्। यासि- गच्छसि। अवसृष्टः- मुक्तः। पशुरिव। जिगीषसे- दिवं गन्तुमिच्छसि। अग्निः इच्छामयः क्रतुः। प्रथमं स भौमभोगान्तर्गतः। उपासकेन दिव्याय चिदाकाशाय समर्पितः सन् तदभिमुखो विमुक्तः पशुरिव गन्तुमिच्छति ॥४॥

मूरा अमूर न वयं चिकित्वो महित्वमग्ने त्वमङ्ग वित्से।

शये वव्रिश्चरति जिह्वयादन्नेरिह्यते युवतिं विश्पतिः सन्॥ १०.००४.०४

अमूर- अमूढ। चिकित्वः- ज्ञानस्वरूप। अग्ने। मूराः- मूढाः। वयम्। महित्वम्- तव माहात्म्यं न जानीमः। त्वमेव। वित्से- जानासि। वव्रिः- ओषधिसङ्घः। शये- शेते। जिह्वया- ज्वालया। अदन्- भक्षयन्। चरति। विश्पतिः सन्- जनपालकः सन्। युवतिम्- मिश्रणमोषधिं हव्यं वा। रेरिह्यते- आस्वादयति ॥४॥

कूचिज्जायते सनयासु नव्यो वने तस्थौ पलितो धूमकेतुः।

अस्नातापो वृषभो न प्र वेति सचेतसो यं प्रणयन्त मर्ताः॥ १०.००४.०५

कूचित्- क्वचित्। नव्यः- अभिनवः। सनयासु- ओषधीषु भौमभोगेषु। जायते- अग्निरिच्छामयः क्रतुर्जायते। धूमकेतुः- धूमेन ज्ञापितः। पितृयानभूत इति भावः। भौमभोगाय पुण्यकरणं पितृयानम्। पलितः- पालितः श्वेतो वा। यद्यपि भौमभोगाय क्रियते तथापि तदिच्छया पुण्यमेव क्रियत इति ज्ञापनाय श्वेतः शुद्धः पलित इत्युच्यते। वने- वृक्षसमूहमध्ये भौमभोगमध्ये। तस्थौ- तिष्ठति। अस्नाता- अशुद्धः। यद्यपि तदिच्छया पुण्यं क्रियते तथापि भौमभोगायैव क्रियत इति कारणेन अस्नाता। वृषभः। न- इव। आपः- मूलशक्तिधाराः। प्र वेति- स्नातुं शुद्धिप्राप्त्यै प्रगच्छति। मर्ताः- मनुष्याः। सचेतसः- सहृदयाः। प्रणयन्त- तथाविधमग्निम्। शुद्ध्यै मूलशक्तिधारां प्रति सरन्तं क्रतुम्। हव्यैर्ध्यानभावनामयैः प्रीणयन्ति ॥५॥

तनूत्यजेव तस्करा वनर्गू रशनाभिर्दशभिरभ्यधीताम्।

इयं ते अग्ने नव्यसी मनीषा युक्ष्वा रथं न शुचयद्भिरङ्गैः॥ १०.००४.०६

तनुत्यजा- चौर्येण मर्तव्यकृतनिश्चयौ। वनर्गू- वनचारिणौ। तस्करा- चोरौ। दशभिः- बहुभिः। रशनाभिः- पाशैः। अभ्यधीताम्- पथिकं यथा बद्ध्वा स्थाप्येते। तथा। अग्ने- सत्सङ्कल्प। ते- त्वदर्थम्। इयम्- एषा। नव्यसी- अभिनवा। मनीषा। बद्धेति शेषः। शुचयद्भिः- ज्वलद्भिः। अङ्गैः। त्वम्। रथं न- वाहनमिव। युक्ष्व- अस्मन्मनीषया अस्मद्यज्ञे योजय ॥६॥

ब्रह्म च ते जातवेदो नमश्चेयं च गीः सदमिद्वर्धनी भूत्।

रक्षा णो अग्ने तनयानि तोका रक्षोत नस्तन्वो३ अप्रयुच्छन्॥ १०.००४.०७

जातवेद- जातप्रज्ञ। ब्रह्म च- इयं मेधा च। ते- तवैव। नमश्च- प्रणामश्च। इयं गीः च- अयं मन्त्रश्च। सदमित्- सदैव। वर्धनी- त्वद्वर्धकः। भूत्- भवतु। अग्ने। नः- अस्माकम्। तोका तनयानि- सन्ततीः। रक्ष- पालय। उत- अपि च। नः- अस्माकम्। तन्वः- रूपाणि। अप्रयुच्छन्- अप्रमाद्यन्। रक्ष ॥७॥